

Muntlig språkfärdighet i Moderna språk - en studie av samspelet mellan lärande, undervisning och bedömning i skolan

TAL-projektet: Jonas Granfeldt (LU),
Gudrun Erickson (GU), Camilla Bardel
(SU), Susan Sayehli (SU),
Rakel Österberg (SU), Malin Ågren (LU)

Web: <http://tal.lu.se>

Vetenskapsrådet

Plan

- Bakgrund till projektet
- Projektbeskrivning, centrala begrepp
- FAS 1:
 - Rektorsenkäten
 - Lärarenkäten
- FAS 2:
 - Skolbesök
- Vad händer härnäst i projektet?

BAKGRUND

Moderna språk i medierna...

Lärarnas Nyheter

Fördjupning och senaste nytt från förskola till högskola

Startsidan

I skolan

Lön & jobb

Forskning

Åsikt & debatt

Recensioner & tips

Moderna språk - ämnen i kris

Många elever hoppar av språk

"Alla ska lära sig moderna språk"

SVENSKA DAGBLADET

Start

Näringsliv

Kultur

Ledare

≡ Meny

Debatt

"Sverige har blivit ett språkligt u-land"

"Språket väljs bort redan på gymnasiet."

Sveriges universitetslärarförbund

I love språk

Varför ger eleverna upp B-språk?

Moderna språk i grundskolan

- Moderna språk har en kursplan som är gemensam för bl.a. tyska, franska och spanska – och engelska.
 - De sju stegen är kopplade till nivåerna i GERS.
- *Huvudmannen bestämmer när undervisning i moderna språk ska starta.* (Förändring 1 juli 2018)
- *Huvudmannen bestämmer hur undervisningstiden ska fördelas över årskurserna.* (Förändring 1 juli 2018)
- Moderna språk är inte obligatoriskt. (Språkval dock obligatoriskt).
- Meritvärde: betyg i moderna språk får räknas som ett sjuttonde betyg vid ansökan till gymnasiet.

CEFR/GERS

A - Basic user (Användare på nybörjarnivå)

A1 - Breakthrough

A2 - Waystage

B - Independent user (Självständig användare)

B1 - Threshold

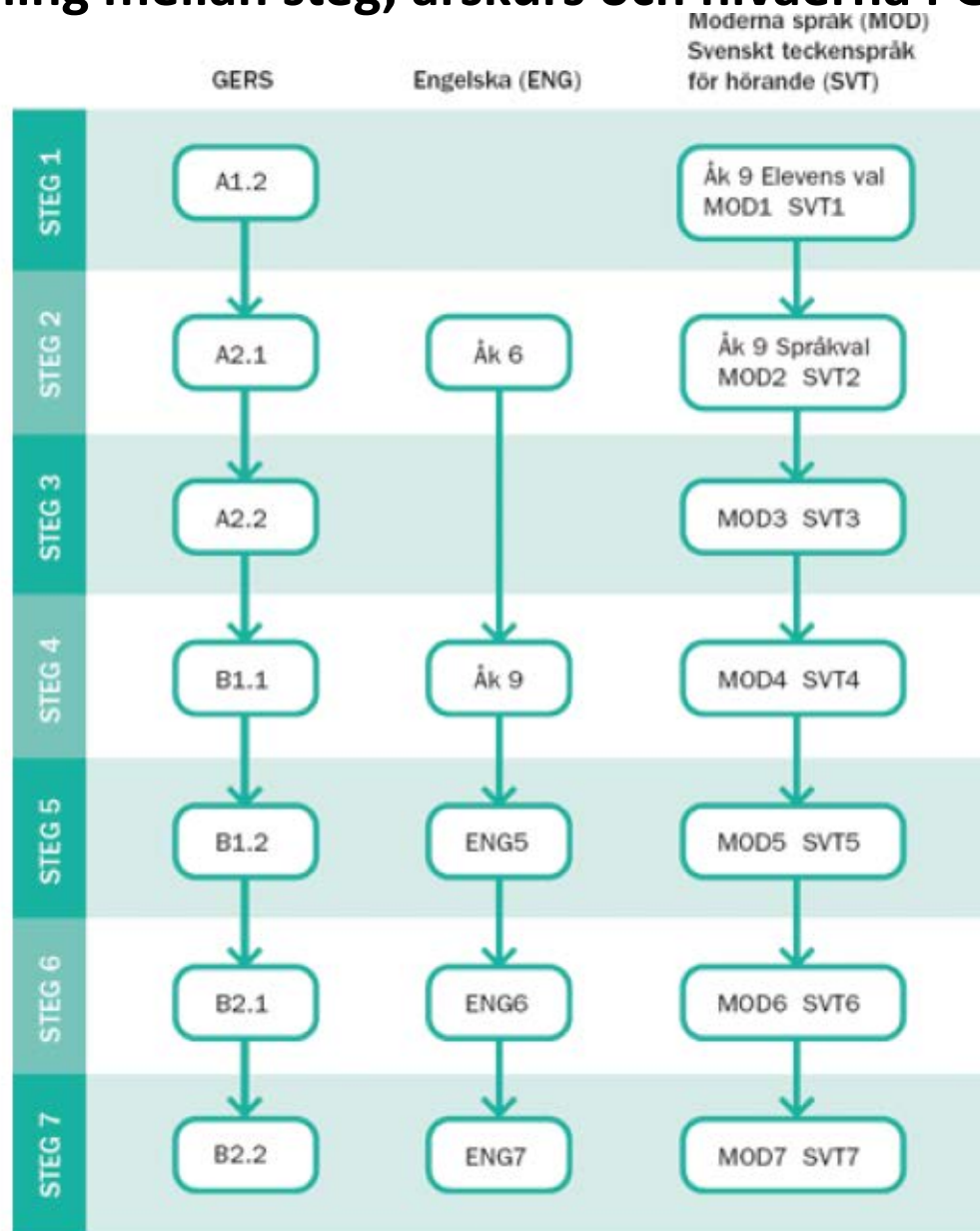
B2 - Vantage

C - Proficient user (Avancerad användare)

C1 - Effective operational proficiency

C2 - Mastery

Länkning mellan steg, årskurs och nivåerna i GERS

Källa: Skolverket
(Strukturkommentar)

Exempel på tidigare studier/rapporter (sedan 2000)

(Se separat litteraturlista)

- **Större empiriska studier** (Sörensen, C. /Skolverket (2000)
- Thorson, S., Molander Beyer, M., & Dentler, S. (2003).
- Larsson Ringkvist, E. (2006-2008)
- Tholin, J., & Lindqvist, AK. (2009).
- Ekelund, B., m. fl. (2010)
- Tholin, J. (2017)
- **Rapporter**
- Skolinspektionen (2010) *Moderna Språk*. Skolinspektionens rapport 2010:6.
- Skolverket (2011) *Om Moderna språk* - Redovisning av regeringsuppdrag
- Skolverket (2012) *Bedömning av språklig kompetens*. Skolverkets aktuella analyser.
- Skolverket (2012) *Internationella språkstudien*. 2011. Rapport 375.
- Skolverket (2013) *Att tala eller inte tala spanska*. Rapport. Stockholm.
- Riis, U. & Guadalupe, F. (2013) *Lärare, elever och spanska som modernt språk: Styrkor och svagheter – möjligheter och hot*. Uppsala universitet, Fortbildningsavdelningen för skolans internationalisering.
- **Övrigt**
- Forskarskolan FRAM 2012-2015
 - 10 licentiander, varav 5 arbetade med Moderna språk; 10 uppsatser finns.
 - Bardel, C., Erickson, G., Granfeldt, J. & Rosén, C. (2017; Offering research education for in-service language teachers. *Language Teaching* 50 (2), 290-293.
- Avhandlingar
 - Tornberg (2000), Flyman Mattson (2003), Lindqvist (2006), Rosén (2006), Ågren (2008), Österberg (2008), Sundberg (2009), Stoltz (2011), Henry (2012), Sayehli (2013), Cardelús (2016).
 - Se Tholin (2015) för en översikt

PROJEKTETS SYFTE, UPPLÄGGNING OCH CENTRALA BEGREPP

Granfeldt, J., Bardel, C., Erickson, G., Sayehli, S., Ågren, M. & Österberg, R. (2016). Muntlig språkfärdighet i främmande språk – en studie av samspelet mellan lärande, undervisning och bedömning i svensk skolkontext: presentation av det nya forskningsprojektet TAL, LMS – Lingua, 2, p. 1-6 p.

Projektets syfte

- Öka kunskapen om ämnet Moderna språk (franska, spanska och tyska) och den underutforskade aspekten muntlig språkfärdighet.
- Undersöka sambanden mellan lärande, undervisning och bedömning vad gäller muntlig språkfärdighet i Moderna språk, åk 9.
- Öka förståelsen kring olika faktorerers betydelse för lärandevillkor och resultat i andra främmande språk än engelska.

Grundläggande koncept

- Tredjespråk (Bardel, Falk & Lindqvist 2016);
Österberg & Bardel 2016)
- Muntlig språkfärdighet (GERS)
 - Muntlig produktion
 - Muntlig interaktion
- Ramfaktorer (Dahlöf, Lundgren, Kemmis m.fl.)

SAMHÄLLSNIVÅ– lagstiftning, kurs- och läroplaner, etc

SKOLNIVÅ– förutsättningar, resurser & organisation

KLASSRUMSNIVÅ– Lärandemiljö

Bedömning

Lärande

ELEVNIVÅ

Muntlig språkfärdighet

Ty, Fr, Sp – åk 9

Undervisning

Projektets uppläggning och genomförande

2016 – 2017

2017-2018

2018

FAS1

Rektors-
enkät

Lärary-
enkät

FAS2

Förberedelser

Fältstudier i
skolor

FAS3

Disseminering

Disseminering

Disseminering

ETIKPRÖVNING 1 ETIKPRÖVNING 2

REKTORSENKÄTEN

Syftet med rektorsenkäten

- Syftet är att
 - kunna ge en bred bild av förutsättningarna på skolnivå för ämnet Moderna språk i Sverige.
 - undersöka attityder kring Moderna språk hos rektorer
- Frågeområdena utvecklades utifrån
 - Ramfaktorteori
 - Tidigare undersökningar (Tholin & Lindqvist, 2009; ESCL, 2011; Skolinspektionen, 2010; Skolverket, 2014)

Innehåll i den slutgiltiga versionen

63 frågor fördelat över 8 frågeområden

1. Skolans elever och elever i Moderna språk
2. Språkvalet på skolan
3. Lärarresurser
4. IKT och allmänna resurser för moderna språk
5. Organisering av undervisningen i moderna språk
6. Avbrott i studierna av moderna språk
7. Rektors attityder om moderna språk
8. Rektors utbildningsbakgrund och erfarenhet

Svarsformer:

- Ja/nej svar
- Flervalssvar
- Likertskalor
- Öppna svar

Svarstid: ungefär 20-30 min

Stratifierat urval av skolorna (I)

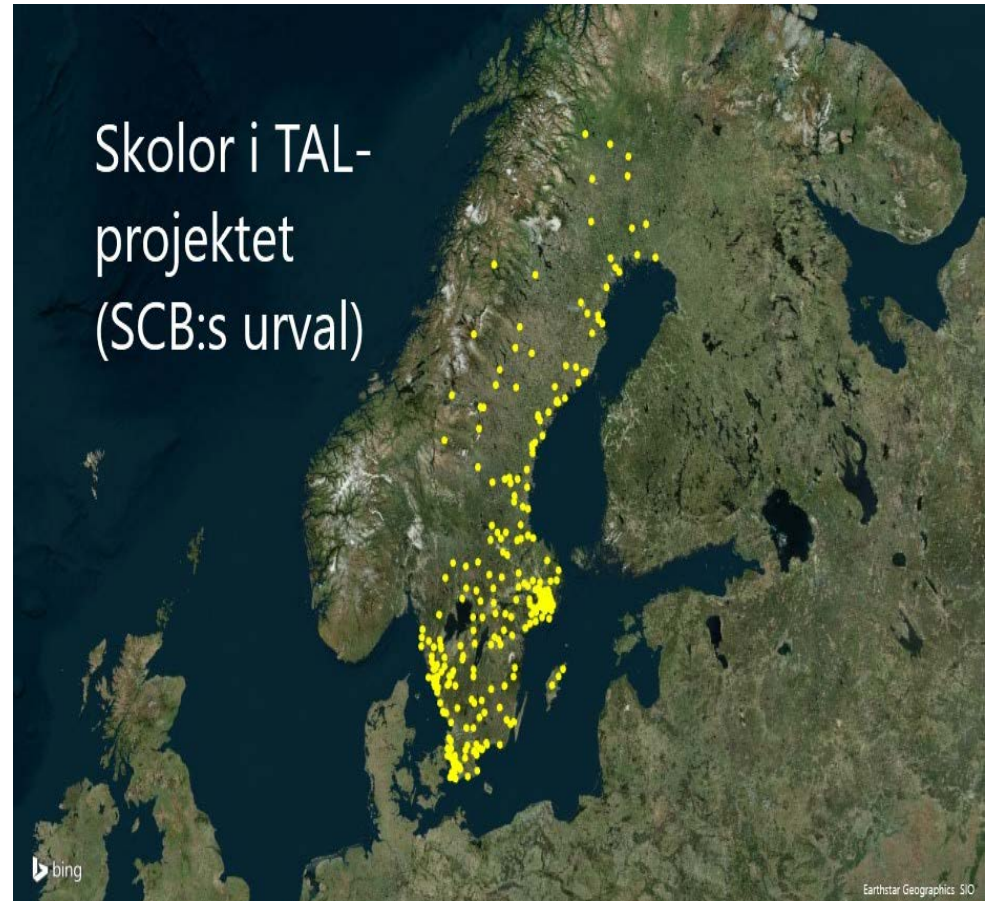
(tillsammans med Statistiska Centralbyrån, SCB)

- Urvalsparametrar:
 - Grundskolor med åk 9
 - Huvudmannaskap
 - Andel elever med utländsk härkomst
 - Definition: Utrikes födda eller inrikes födda med två utrikes födda föräldrar.
 - Föräldrarnas genomsnittliga utbildningsnivå
 - Definition: andel elever med minst en förälder med eftergymnasial utbildning
 - Regionalitet (baserat på kommun)
 - Norrland, Svealand, Götaland

Stratifierat urval av skolorna (II)

(tillsammans med Statistiska Centralbyrån, SCB)

- Hela populationen (2015): 1 679 skolor (med åk 9)
- SCB:s urval: 425 skolor – anpassat för bortfall
- 9 strata – 3 för respektive landsdel
- Stratifiering baserad på landsdel och på utländsk bakgrund
- Kommunala och fristående skolor jämnt fördelade över respektive stratum
- Föräldrars utbildningsnivå jämnt fördelad över respektive stratum
- 9 skolor var felsamlade av SCB (ev något fler)
 - Totalt urval är därför 416 skolor

RESULTAT FRÅN REKTORSENKÄTEN

1. Bortfallsanalys

- Svar från 147 rektorer, vilket motsv ca 35 %.
- Förväntad svarsfrekvens (jmfr SCB)

Responsanalys

147 skolor ingår i responsanalysen

Vilka är rektorerna?

Kön: 60% kvinnor

Utbildningsbakgrund:

Humaniora (35%),
Samhällsvetenskap (36%),
Naturvetenskap (20%), ...

Lärarytelse? Ja (94%)

Rektorsutbildning? Ja (85%)

Erfarenhet:

Mindre än 5 år (43%),
6-10 år (29%),
mer än 10 år (28%)

Var arbetar rektorerna?

Huvudman: 71% kommunala,
29% fristående

Region: 43% Svealand, 33%
Götaland, 24% Norrland

Resultat

1. Språkutbudet på skolan (språkvalet)
2. Lärarresurser
3. Elever och grupper
4. Attityder till moderna språk

Två typer av redovisningar

- Deskriptiva data
- Uppgifter om statistiska samband mellan variabler (Multipel linjär regression)

1. Språkutbudet på skolorna - språkvalet

- Franska erbjuds på 85% av skolorna
- Spanska erbjuds på 95% av skolorna
- Tyska erbjuds på 89% av skolorna
 - 72% av skolorna erbjuder alla tre språken (n=101)
- Modersmål 14%, Teckenspråk 4%, Kinesiska 3%,
Övriga språk ca 10%

	Götaland	Svealand	Norrland
Franska	89%	93%	68%
Spanska	98%	97%	94%
Tyska	94%	90%	85%

2. Lärarresurser

Antal lärare per språk

	French		German		Spanish		Total	
Total Nbr Teachers	148		173		229		550	
Teachers/school	Nbr of schools	%	Nbr of schools	%	Nbr of schools	%		
0	24	17%	16	11%	6	4%		
1	93	65%	88	62%	73	51%		
2	23	16%	30	21%	41	29%		
3	3	2%	8	6%	18	13%		
4	0	0%	1	1%	5	4%		
Mean Nbr teachers/school	1,03		1,23		1,60		3,86	

2. Lärarresurser

Hur många lärare i resp undervisningsspråk är L1-talare?

- I franska har 14% av språklärarna franska som L1
- I spanska har 34% av språklärarna spanska som L1
- I tyska har 25% av språklärarna tyska som L1

- Totalt rapporterar 63% av rektorerna att det finns minst en (1) språklärare som har språket som L1 på skolan
 - Kommunala skolor 58%; Fristående skolor **85%**
 - Norrland **41%**; Götaland 67%; Svealand 70%

3. Elever och grupper

- **I vilken årskurs börjar eleverna med Moderna språk?**

- 61% av skolorna startar i åk 6
- 36% av skolorna startar i åk 7
- 2% av skolorna startar i åk 4

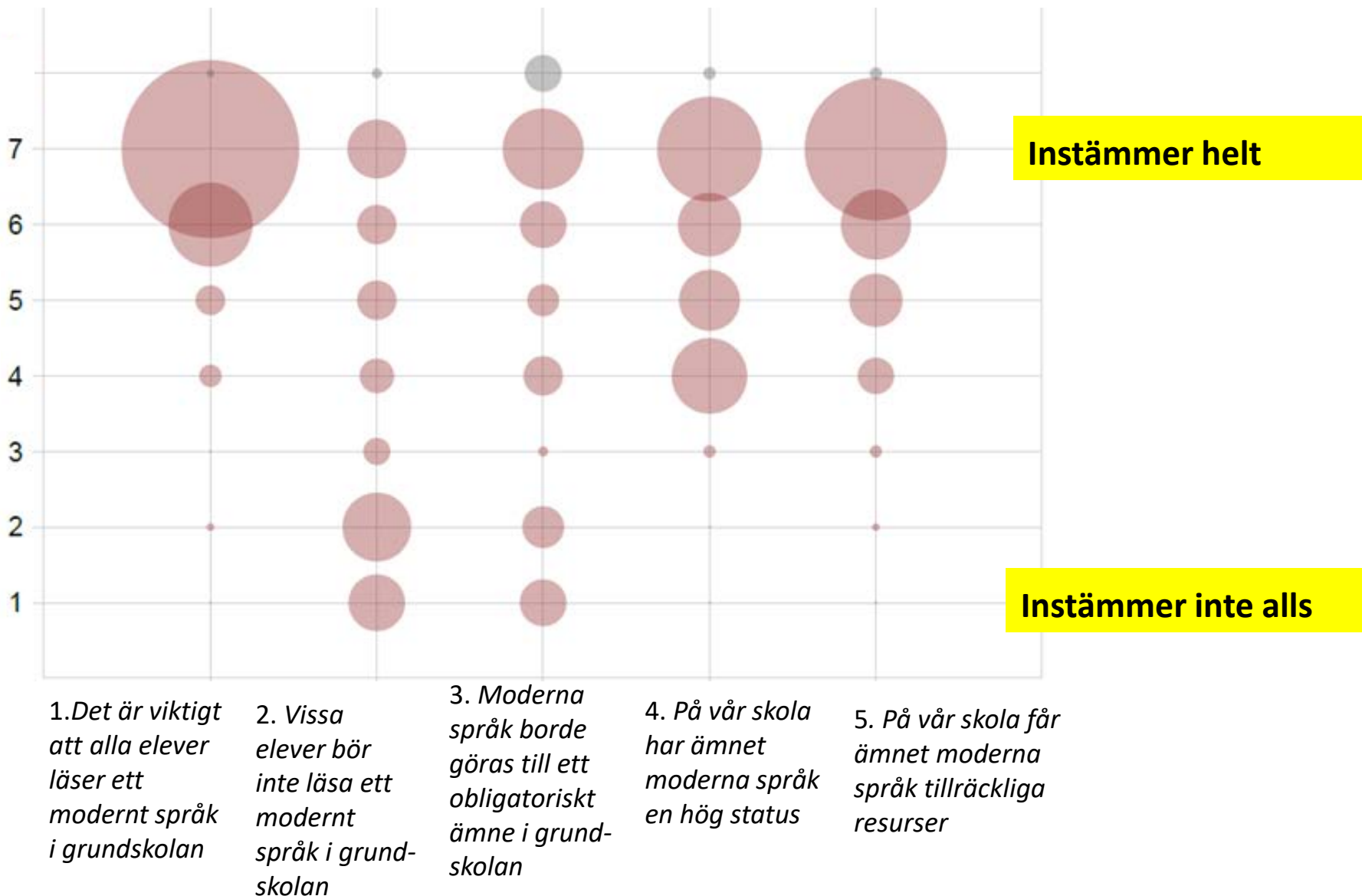
- **Har skolan åldersblandade klasser i Moderna språk?**

NEJ: 83% **(Kommunala 91% ; Fristående skolor 63%)**

JA: 15% **(Kommunala 8%; Fristående skolor 34%)**

VET EJ: 2%

4. Attityder till moderna språk

LÄRARENKÄTEN

Empirisk bakgrund

Nationella och internationella lärarenkäter – för inspiration och jämförelse/
anknytning och länk till samma syften

Exempel:

- Nationell utvärdering, 2003
- *English in Eight European Countries*, 2004
- Lärarens Utvidgade Bedömarroll, 2006
- *European Survey on Language Competences*, 2011
- Lärarnas Riksförbund: Språk – så mycket mer än engelska, 2016

Iterativt utvecklingsarbete

- Internt konstruktionsarbete
- Pilot 1– ‘semi-intern’ (erfarna lärare och provutvecklare; främst universitetsanställda)
- Revision av pilot 1, interna uppföljande projektdiskussioner
- Pilot 2 – ‘semi-extern’; lärare som är kända av projektteamet, yrkesverksamma i skolor
- Revision av pilot 2, interna uppföljande diskussioner, *samt input från projektsymposium i Lund december 2016*
- Pilot 3 – ‘semi-extern’ 2017; lärare som är kända av projektteamet, yrkesverksamma i skolor
- **Lärarenkäten, undersökning: juni – nov 2017 ...**
- Urval: SCB-urval av skolor (samma som rektorsenkäten)
- Format: Likertskalor; flervalfrågor; kortsvarsfrågor; öppna frågor

Enkätens struktur

50 frågor – svarstid ca 30 min

- A.** Bakgrundsinformation (13 frågor)
- B.** Lärande och undervisning (11 frågor)
- C.** Bedömning (10 frågor)
- D.** Ramfaktorer (16 frågor)

Exempel på frågeområden

- A.** *Skola, språk, utbildning/legitimation, egen språkkunskap, undervisningstid, födelseår, kön*
- B.** *Målspråksanvändning, kpl, GERS, resurser/material, fokus i undervisningen*
- C.** *Uppfattningar om bedömning & betyg, stöd vid bedömning, metoder för bedömning, material vid bedömning, återkoppling, elevers kunskaper i relation till kpl*
- D.** *Grupper, antal kolleger, samverkan, fortbildning, yrkesval, status, obligatorium, fördjupning kring muntlighet + synpunkter på enkäten*

Preliminär respondentanalys

316 lärare från 183 skolor (44 %) svarat (hittills...)

Språk: FR 31 %; SP 34 %; TY 35 %

Kön: 80 % kvinnor (*störst andel i franska*)

Födelseår: Median 1970; Typvärde: 1975; Range: 47 (1945-1992)

Läraryr: 84 % (*FR 89 %; SP 79%; TY 85 %*)

Undervisningserfarenhet: 0-3 år: 16 %, 4-6 år: 14%,
7-10 år: 17 %, 11-14 år: 15 %, 15- år: 38 %

Målområdet = L1: 27 % (*FR 11 %, SP 47 %, TY 22 %*)

Skola: Kommunal 85 %, Fristående 14 %

LÄRANDE/UNDERVISNING: prel. resultat

Läraren talar på målspråket: 0-10 %: 6 %, 11-25 %: 26 %, 26-50 %: 42 %, 51-75 %: 22 %, 76- %: 6 %

Kursplanen ett levande dokument: Ja, absolut + Ja: 81 % (Nej: 5 %)

Används **mest** till/för: Bedömning/Betygssättning + Planera undervisning; **minst** till kommunikation med föräldrar och lärarstudenter

GERS ett levande dokument: Ja, absolut + Ja: 29 % (Nej: 53 %)

Eleverna använder målspråket: **mest** när de talar i par/grupp inför hela gruppen, **minst** när de talar med andra via digitala medier

Lättast för eleverna att utveckla: Ord/fras; Uttal/Int; Läsförståelse;
Svårast: Muntlig interaktion; Anpassning; Interkult. kompetens

BEDÖMNING: prel. resultat

Bedömning resp. Betygssättning upplevs ungefär lika
(o)komplicerat

Stöd vid bed/bet: *mest:* Egna uppgifter/prov; Kursplaner/
Kunskapskrav; SVs nationella bedömningsstöd; *minst:* Litt. om
bedömning, Uppg./Prov konstruerade med elever, Elevers portfolios

Viktigt vid betygssättning åk 9: *mest:* Reception (lf/hf), Muntlighet
(prod/int), Skriftlig prod; *minst:* Grammatisk säkerhet, Anpassning,
Interkult. Kompetens

Använder SVs bedömningsstöd (delvis eller helt):

JA: 86 %; NEJ: 14 %

RAMFAKTORER: prel. resultat

Gruppstorlek: stor variation; största grupperna i spanska

Åldersblandade grupper: ca 10 %; **1/1-SKOLA:** ca 77 %

Kolleger i samma språk: ca 45 % är enda lärare; 23 % en koll.

Målspråksrelaterad fortbildning senaste fem åren:

Språket: 30 %, Ämnesdid: 31 %, Språk+Ämnesdid: 20 %; Betalad fb i målspråkslandet: 10 %, Egenbestämd fb: 19 %

Välja att bli lärare i mod.språk idag också: 84 %

Hur värderas kunskaper i moderna språk? (skala 1-5; 5=mkt högt)
I samhället: 2.66; På din egen skola: 3.16 Av dina elever: 2.79

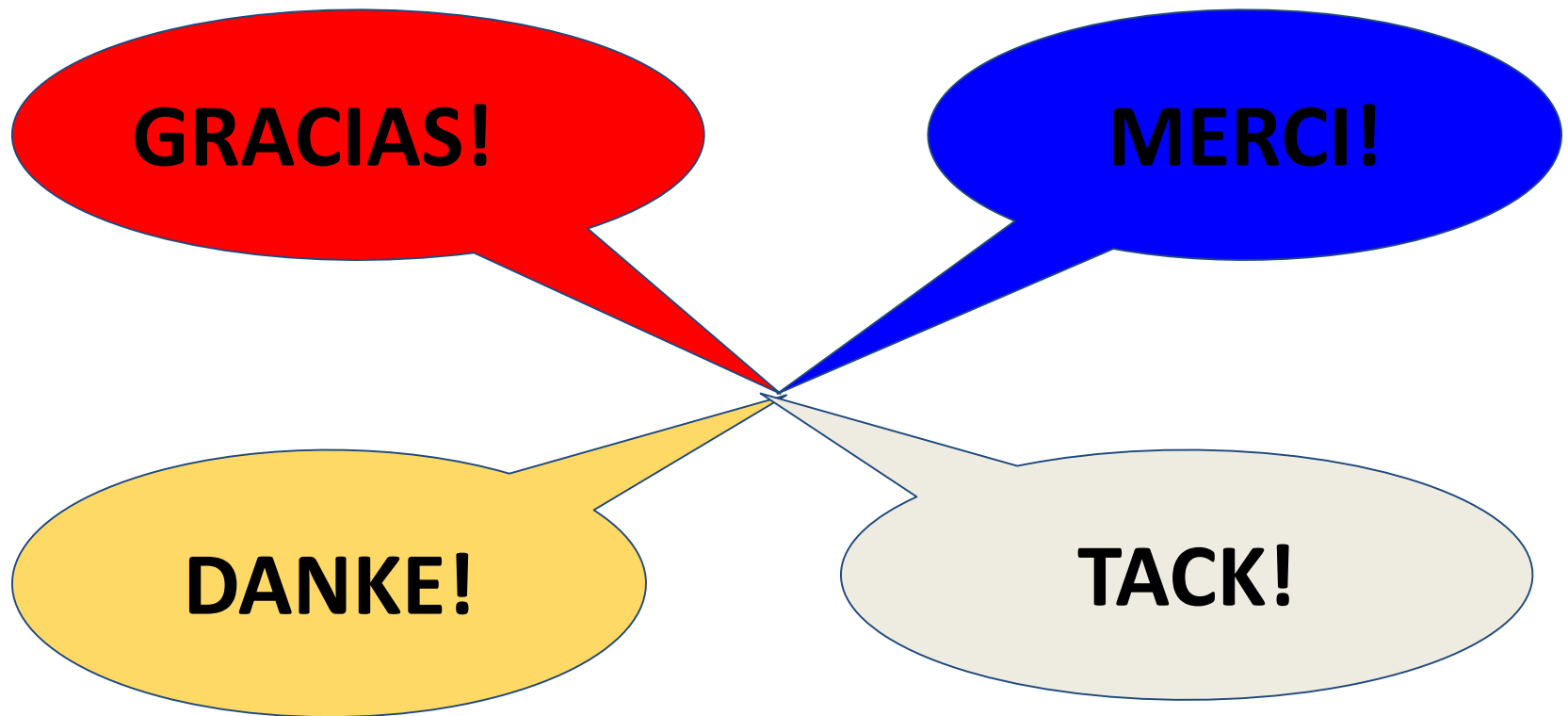
Mod.språk obl. i grundskolan: JA: 71 %; NEJ: 29 %

FAS 2 - Skolstudier

- Slumpat urval av skolor, lärare och elever
 - 15 skolor, 5 per språk
 - 6 i Götaland, 6 i Svealand och 3 i Norrland
 - 12 kommunala och 3 fristående
- Samtal med skolledning, lärare och elever
- Elevenkäter & vokabulärtest
- Inspelning av elever:
 - Muntlig produktion (monolog)
 - Muntlig interaktion (paruppgift)
- Analyser av olika typer:
 - Språkliga analyser av produktion och interaktion
 - Holistiska bedömningar av språkfärdighet

Vad händer härnäst i projektet?

- FAS 1: Insamling och analyser
 - Lärarenkäten – insamling avslutas, analyser inledda
 - Rektorsenkäten – insamling klart, analyser pågår
- FAS 2: Påbörjades i november 2017
 - Samarbete med 15 skolor (få som har tackat nej)
 - Två besök: ett kontaktbesök och ett insamlingsbesök
- Publicering mm
 - Special Issue i *Apples* (planerad att utkomma 2018) – uppföljning av internationellt symposium i Lund i december 2016
 - Ett antal nationella och internationella konferenser

Stort tack till alla rektorer och lärare som svarat på våra enkäter!

Tack till Vetenskapsrådet och Elisabeth Rausings minnesfond för forskning för ekonomiskt stöd.